

вають на економіку держави, третя ознака – суб'єктна (іноземний інвестор або реципієнт інвестицій).

З метою формування національного законодавства, яке б забезпечило дієву основу функціонування механізму забезпечення безпеки інвестиційного ринку України необхідно:

- визначити невід'ємним елементом формування державної інвестиційної політики дотримання принципу інвестиційної безпеки;
- класифікувати та нормативно визначити чинники, що детермінують інвестиційну безпеку національної економіки;
- визначити методи та засоби забезпечення державного регулювання інвестиційної безпеки економіки України (прямі, непрямі (прямі, непрямі, адміністративні, організаційні, фінансові і т.п.);
- визначити інструменти інвестиційної політики, спрямованої на розширене відтворення і посилення його інноваційною складовою;
- визначити доміанти (сегменти) економіки в загальному об'ємі залучених і освоєних інвестицій, які б виступили інвестиційним локомотивом галузей, в які вони забезпечують;
- визначити ступінь дії загроз прямих іноземних інвестицій безпечі країни, регіону, галузі, виявляти причини їхньої появи та формулювати на їх основі завдання і способів протидії таким загрозам;
- законодавчо визначити вилучення із національного режиму для іноземних економічних агентів, у разі походження ПІІ з недружніх країн з урахуванням особливостей об'єктів інвестування;
- визначити види обмежень для іноземних економічних агентів в участі у приватизації державного та комунального майна.

Література:

1. Про інвестиційну діяльність : Закон України від 18.09.1991 р. №1560-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 47. Ст. 646.
2. Про основи національної безпеки України : Закон України від 19.06.2003 р. № 964-ІV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003, № 39. Ст. 351.
3. Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України (Наказ Мінекономрозвитку України від 29.10.2013 № 1277). URL: <http://me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&tag=MetodichniRekomendatsii>.

4. Сундук А. Банківське кредитування як чинник гарантування інвестиційної безпеки регіонів України. *Вісник Національного банку України*. 2004. № 1. С. 24–26.

5. Мішук Є. В., Кашубіна Ю. Б. Дефініції економічної категорії «інвестиційна безпека». *Інвестиції: практика та досвід*. № 2/2015 С. 12–16. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe

6. Кириленко В. І. Інвестиційна безпека: сучасні тенденції та загрози. *Забезпечення національної безпеки України в умовах глобальних та регіональних невизначеностей* : матеріали кругл. столу (Київ, 6 берез. 2012 р.) / за ред. Ю. В. Ковбасюка, К. О. Ващенко, Г. П. Ситника. Київ : НАДУ, 2012. 159 с.

Борисов І. В.,

*к. ю. н., старший науковий співробітник
НДІ правового забезпечення інноваційного
розвитку НАПрН України*

ПРАВОВЕ ПОЛОЖЕННЯ ТОРГОВО-ПРОМИСЛОВОЇ ПАЛАТИ УКРАЇНИ

Створення вітчизняного конкурентоспроможного промислового комплексу України неможливо без ефективного функціонування інфраструктури підтримки діяльності у сфері промисловості. На сьогодні складовою цієї інфраструктури виступають не тільки органи державної влади та органи місцевого самоврядування, а й комерційні та некомерційні організації, що спроможні здійснювати заходи стимулювання діяльності у цій сфері, серед яких окреме місце займають торгово-промислові палати (далі – ТПП) – недержавні неприбуткові самоврядні юридичні особи. Таким чином, пошук оптимального варіанту співвідношення державного управління і приватноправових механізмів регулювання у сфері промисловості привів до виникнення самоврядних організацій, в яких управління діяльністю у межах наданих останнім повноважень, самостійно здійснюють члени цих організацій.

ТПП створюються з метою сприяння розвитку народного господарства та національної економіки, її інтеграції у світову госпо-

дарську систему, формуванню сучасних промислової, фінансової і торговельної інфраструктур, створенню сприятливих умов для підприємницької діяльності, всебічному розвитку усіх видів підприємництва, не заборонених законодавством України, науково-технічних і торговельних зв'язків між українськими підприємцями та підприємцями зарубіжних країн. Тому й завдання ТПП полягають у сприянні розвитку зовнішньоекономічних зв'язків, експорту українських товарів і послуг, подання практичної допомоги підприємцям у проведенні торговельно-економічних операцій на внутрішньому та зовнішньому ринках, освоєнні нових форм співробітництва; представлення інтересів членів палати з питань господарської діяльності як в Україні, так і за її межами; участь в організації в Україні та за кордоном професійного навчання і стажування фахівців; надання довідково-інформаційних послуг, у тому числі іноземним юридичним особам; сприяння в організації інфраструктури інформаційного обслуговування підприємництва; встановлення і розвиток зв'язків з іноземними підприємцями, участь у роботі міжнародних неурядових організацій тощо.

Держава сприяє ТПП у виконанні їх завдань і, безумовно, здійснює нагляд за їх діяльністю у межах повноважень делегованих відповідним державним органам, але самоврядні організації, встановлюючи для себе правила гри, також здійснюють контроль за їх виконанням і цей контроль значно результативніший.

На території України діє ТПП України, а в межах кожної з таких адміністративно-територіальних одиниць, як АРК, область, міста Київ та Севастополь створюються і діють по одній регіональній ТПП. ТПП здійснюють свою діяльність на підставі Закону України «Про торгово-промислові палати в Україні» (далі – Закон) [1], інших законів та нормативно-правових актів.

ТПП як юридична особа створюється за ініціативою засновників за принципом добровільного об'єднання останніх, який полягає у праві вибору підприємців входити або не входити до складу відповідної ТПП. Засновників ТПП, а ними можуть бути виключно юридичні особи, які створені і діють відповідно до законодавства України, громадяни України, зареєстровані як підприємці, та їх

об'єднання, які знаходяться на відповідній території, не може бути менш ніж 50 осіб. Вони скликають установчий з'їзд (конференцію) або загальні збори, на яких приймається Статут і створюються керівні органи ТПП. Статут ТПП не повинен суперечити законодавству України, а статут регіональної ТПП також Статуту ТПП України.

ТПП набуває статусу юридичної особи з дня її державної реєстрації.

Членами ТПП України є регіональні ТПП, а також юридичні особи, які створені і діють відповідно до законодавства України, громадяни України, що зареєстровані як підприємці, та їх об'єднання. Щодо членів регіональних ТПП, то вони одночасно є членами ТПП України.

Члени ТПП мають певні переваги перед тими суб'єктами підприємницької діяльності, які не є членами ТПП. Зокрема, члени Харківської ТПП мають наступні переваги: підвищення іміджу підприємства як надійного і стабільного ділового партнера; першочергове обслуговування за всіма видами послуг, які надає Харківська ТПП та ТПП України; участь в ділових зустрічах з українськими та зарубіжними партнерами; отримання актуальної інформації щодо виставок, семінарів, форумів, ділових зустрічах, що проходять в Україні і за кордоном, а також інформації про комерційні та інвестиційні пропозиції і запити вітчизняних і зарубіжних фірм; розміщення комерційних пропозицій і запитів щодо співробітництва в довідково-інформаційній електронній базі даних Харківської ТПП; отримання рекомендаційних листів для представлення підприємства-члена ТПП в представництвах іноземних держав (посольствах, консульствах) тощо [2].

Відповідно із чинним законодавством ТПП мають права, які закріплюються в Статутах того чи іншого виду ТПП і реалізуються останніми в процесі їх діяльності. Зокрема ТПП має право: проводити за дорученням державних органів незалежну експертизу проектів нормативно-правових актів з питань економіки, зовнішньоекономічних зв'язків, а також з інших питань, що стосуються прав та інтересів підприємців; представляти і захищати законні інтереси торгово-промислової палати або за дорученням її членів їх інтереси; надава-

ти за дорученням українських та іноземних юридичних і фізичних осіб послуги, пов'язані із захистом їх прав та інтересів, відповідно до законодавства України та міжнародних договорів України; звертатися за дорученням осіб, права яких порушені, до Антимонопольного комітету України із заявами про порушення законодавства про захист від недобросовісної конкуренції; проводити на замовлення українських та іноземних підприємців експертизу, контроль якості, кількості, комплектності товарів (у тому числі експортних та імпорتنих) і визначати їх вартість; засвідчувати і видавати сертифікати про походження товарів, сертифікати визначення продукції власного виробництва підприємств з іноземними інвестиціями та інші документи, пов'язані із здійсненням зовнішньоекономічної діяльності; здійснювати декларування зовнішньоторговельних вантажів у випадках, передбачених законом; організовувати міжнародні виставки, національні виставки іноземних держав і окремих іноземних фірм, забезпечувати підготовку і проведення виставок українських товарів в Україні та за її межами; організовувати семінари, конференції, ділові переговори з економічних питань за участю українських підприємців та іноземних фірм як в Україні, так і за її межами; укладати необхідні для виконання функцій палат зовнішньоекономічні та інші угоди з українськими та іноземними суб'єктами підприємницької діяльності, а також з окремими громадянами; видавати інформаційні, довідкові, рекламні та методичні матеріали з питань своєї діяльності, а також газети, журнали та інші друковані матеріали для забезпечення підприємницької діяльності; створювати, реорганізовувати і ліквідовувати підприємства та інші організації з метою виконання статутних завдань у порядку, встановленому законом; самостійно визначати методи здійснення своєї діяльності, встановлювати структуру, штатний розпис, чисельність працівників, форми і розміри та матеріального стимулювання їхньої праці згідно з законодавством України; створювати за ініціативою учасників спору третейські суди відповідно до законодавства України, галузеві або територіальні комітети (ради) підприємців, цільові секції фахівців-консультантів; виконувати інші повноваження, що не суперечать законодавству України. Причому методичні та експертні документи, видані ТПП в межах

їх повноважень, є обов'язковими для застосування на всій території України (ст. 11 Закону), хоча ТПП не відноситься до тих органів, акти яких підлягають державній реєстрації в Міністерстві юстиції України [3].

Як і будь-яка юридична особа ТПП мають майно, що використовується для забезпечення їх статутної діяльності. Джерелами формування майна є: вступні та членські внески, прибуток від господарської діяльності ТПП, створених ними підприємств та інших організацій, а також інші доходи та надходження, що отримані ТПП у законний спосіб.

Особливістю правового режиму цього майна є те, що майно та кошти ТПП у разі виходу або виключення відповідно до Статуту ТПП із складу її членів поділу не підлягає, сплачені членські внески не повертаються і претензії на частину майна ТПП не задовольняються.

Вищим органом ТПП виступають загальні збори її членів, а до виконавчих слід віднести Президента або Президію ТПП. Окрім цього в кожній ТПП обирається ревізійна комісія.

ТПП здійснює представництво інтересів своїх членів з питань, пов'язаних з їхньою господарською діяльністю як в Україні, так і за її межами, сприяє розвитку ринкових відносин у своєму регіоні, підприємницькій діяльності в усіх її формах, експорту українських товарів, надає консультаційні послуги у проведенні торгово-економічних операцій на внутрішньому і зовнішньому ринках, освоєнні нових форм співробітництва, організовує взаємодію між суб'єктами підприємницької діяльності, координує їх взаємовідносини з державою в особі її органів, а також з потенційними партнерами.

ТПП України відкриває свої представництва та філії в інших країнах, а також засновує разом із зарубіжними партнерськими організаціями як в Україні, так і за її межами змішані торгово-промислові палати, ділові ради та інші спільні організації; засвідчує форс-мажорні обставини (обставини непереборної сили), тобто надзвичайні та невідворотні обставини, що об'єктивно унеможливають виконання зобов'язань, передбачених умовами договору (контракту, угоди тощо), обов'язків згідно із законодавчими та іншими нормативними

актами¹, а також торговельні та портові звичаї, прийняті в Україні, за зверненнями суб'єктів господарської діяльності та фізичних осіб; засвідчує форс-мажорні обставини відповідно до умов договорів за зверненнями суб'єктів господарської діяльності, що здійснюють будівництво житла (замовників, забудовників); веде недержавний реєстр українських підприємців за їх згодою, фінансовий стан яких свідчить про їх надійність як партнерів у підприємницькій діяльності в Україні та за її межами.

Разом із тим вирішити усі проблеми, які виникають у сфері діяльності ТПП на підставі застарілого законодавства, не вбачається можливим.

Література:

1. Про торгово-промислові палати в Україні : Закон України від 02.12.1997 р. № 671/97-ВР. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/671/97-%D0%B2%D1%80>.
2. Харьковская торгово-промышленная палата. URL: <http://rada.com.ua/rus/catalog/8703/>.
3. Щодо державної реєстрації в Мін'юсті України актів Торгово-промислової палати України : лист Міністерства юстиції України від 05.02.2004 р. № 24-45-89. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v5-89323-04/>.
4. Регламент засвідчення Торгово-промисловою палатою України та регіональними торгово-промисловими палатами форс-мажорних обставин (обставин непереборної сили), затверджений Рішенням Президії ТПП України від 18.12.2014 р. № 44 (5). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/rada/show/v0044571-14/paran60#n60>.
5. Щодо засвідчення форс-мажорних обставин (обставин непереборної сили) : лист Торгово-промислової Палати України від 09.01.2015 р. № 106/05-5.4. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/rada/show/v0106571-15>.
6. Лист Національного Банку України (Генеральний департамент банківського нагляду) від 01.10.2013 р. № 47-411/18440. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v1440500-13>.

¹ Див.: Пункт 6 Регламенту (нова редакція) засвідчення Торгово-промисловою палатою України та регіональними торгово-промисловими палатами форс-мажорних обставин (обставин непереборної сили) [4, 5]. Слід зазначити, що форс-мажорні обставини відповідно до умов зовнішньоторговельних угод, міжнародних договорів та обставин непереборної сили (чи стихійного лиха) на території України засвідчує виключно ТПП України, а регіональні ТПП здійснюють лише підготовку документів для підтвердження форс-мажорних обставин [6].

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДИСТРИБ'ЮТОРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ (НА ПРИКЛАДІ ЄС ТА США)

Аналізуючи акти вітчизняного законодавства, що здійснення дистрибуторської діяльності, можна дійти висновку, що на даний час відсутнє її належне правове забезпечення, однак, для їх формування необхідно, на нашу думку, проаналізувати не лише вітчизняний, а й зарубіжний досвід правового регулювання досліджуваної сфери. У цьому зв'язку, у першу чергу, слід звернутися до досвіду правового регулювання цих відносин в державах Європейського Союзу (ЄС) та Сполучених Штатів Америки (США), у яких зазначений різновид господарсько-торгівельної діяльності набув широкого розповсюдження і, відповідно, належним чином врегульований. Вбачається доцільним розпочати дослідження питання правового регулювання дистрибуторської діяльності в праві інших країн з досвіду держав ЄС.

Слід зазначити, що у європейських країнах, на даний час, попри досить ефективний і дієвий наявний механізм правового забезпечення цієї сфери, не відмічається вичерпного врегулювання питань, пов'язаних з порядком та умовами здійснення дистрибуторської діяльності. Здебільшого законодавство країн Європи містить визначення дистрибуторського договору. Так, серед європейських країн в першу чергу слід відмітити Королівство Бельгія, законодавство якого окремо регулює дистрибуторські договори. Так, 27 липня 1961 року в Бельгії був прийнятий Закон про одностороннє розірвання ексклюзивних дистрибуторських угод, укладених на невизначений строк. Згідно зі ст. 1 цього Закону, дистрибуторським договором є угода, за якою одна сторона (виробник) надає одній або декільком особам (дистрибутору) право здійснювати продаж вироблених ним товарів від свого імені та за свій рахунок. Далі, ст. 3 пе-